

A legenda eltávozott

KOLESÁR GABRIELLA

2011. július 28-án, életének 87. évében elhagyott bennünket *Batta István* okleveles bányamérnök, a gömöri bányászat jeles személyisége.

Pályafutása alatt különféle tisztségeket töltött be a környék bányauzemeiben, *Dernőtől* egészen *Dobsináig*. Nagy szakértelemmel rendelkezett a bányászattörténet, bányamentés és a bányaszellőztetés terén.

Munkáját több kitüntetéssel méltatták, mint pl. a *Vörös Csillag Érdemrend* (1968) vagy *Rozsnyó Város Díja* (1995).

Batta István ügyvéd- és tanító-családban született *Feleden* (*Jesenské*) 1924. augusztus 27-én. Szülei református vallású magyarok voltak, és ebben a szellemben nevelték a gyermekeiket is.

Gyermekkorát szülőfalujában töltötte, ahol az alapiskolát is látogatta. 1943-ban érettségizett a *Rimaszombati Gimnáziumban*. Tanulmányait a *Debreceni Egyetem* jogi karán folytatta, de a háborús események miatt sajnos kénytelen volt 1945-ben idő előtt abbahagyni.

A háború utáni nehéz időkben, mint egyetlen családfenntartó, több éven keresztül *Csehszágban* vállalt munkát: először a teplicei üveggyárban, később az *Ostravai Bányaépítészeti Vállalat* igazgatóságán. Annak ellenére, hogy munkaviszonyban volt, arra törekedett, hogy befejezze felsőfokú tanulmányait. Minthogy annak idején a *Rimaszombati Gimnáziumban* magyar, német, latin és francia nyelvből érettségizett, engedélyt kért a különbözeti érettségi vizsga letételére. A minisztérium a kérelmét elfogadta azzal, hogy cseh nyelvből és polgári nevelésből is kellett vizsgáznia.

Tanulmányait az *Ostravai Bányászati Főiskolán*, az ércbányászat szakon folytatta, amit 1953-ban sikeresen el is végzett. Mellékjövedelemhez a bányaépítészeti vállalatnál brigádmunka-vállalással és szakfordításokkal tudott jutni.

Az iskola befejezése után első munkahelye *Dernő* volt, ahol korábban a diplomamunkáján is dolgozott. A gömői bányáüzemeknél 1953-tól 1983-ig több mint 30 évet töltött, mint üzemvezető mérnök, főmérnök vagy a műszaki részlegvezető. *Dernőn* kívül a rozsnói, a dobsinai és az alsósajói bányáüzemeknél tevékenykedett.

Tudásával, tapasztalataival és hozzáállásával fokozatosan elnyerte a dolgozók bizalmát. Ehhez hozzájárult az is, hogy közvetlenül *Dernőre* kerülése után komoly probléma fordult elő a *Dénes-tárna* szellőztetésében, amit egészségtelen levegője miatt le kellett zárni. A probléma megoldásához több sikertelen kísérlet után végül is *Batta István* és *Slavkovský* nevű bányamérnök kollégája járultak hozzá: kényszerített szellőztetést alkalmaztak ventilátorok segítségével. *Batta István* ebben az esetben sikeresen használta fel a bányaépítészeti vállalatnál szerzett tapasztalatait és a főiskolai tanulmányai során kapott ismereteit. Hamarosan megbízták a dernői üzem műszaki vezetésével.

Munkája során mindig megkövetelte a munkavédelmi eszközök használatát és a munkafolyamatok betartását, s igyekezett minél jobb munkakörülményeket biztosítani a bányászok számára. A kezdetekben ide tartoztak a lebecsült megelőző egészségügyi kivizsgálások. A munkavédelmi eszközök közül a védősisak (kobak) és a munkakesztyűk használata említhető. Ezeknek a viselésére a bányászok csak nagyon nehezen szoktak rá.

Nevéhez fűződik az új földalatti és felszíni munkamódszerek bevezetése, mint például a korszerű fejtési eljárások vagy a vízbilitéses kőzetfúrás. Az alsósajói üzemben a felszínen javasolta kialakítani az új szállítási rendszert, amivel nem csekély költséget lehetett volna megtakarítani. Sajnos ezt csak néhány évvel később alkalmazták. Kezdeményezte a radioaktív radongáz mérését úgy a bányajaratokban, mint a későbbiekben – együttműködve a *Szlovák Barlangok Igazgatóságával* – a nagyközönség részére megnyitott barlangokban is.

Sokéves gazdag tapasztalatait már mint nyugalmazott bányamérnök, 1982-ben a *Rozsnyó és környéke bányásztörténete a kezdetektől 1945-ig* című kézirat elkészítésénél kamatoztatta. Az értékes tanulmányt több kiadványban is felhasználták, mint pl. *Baña Rožňava – historická a súčasná*, 1990 (*Rozsnyóbánya – a történelmi és jelenlegi*), és további cikkekben: *A gömöri bányászat múltjából*, *A vasércbányászat és vasgyártás Lucska és Barka környékén az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményeiben* (III. kötet, 2006) és a *Gömörország* c. folyóiratban (2007). A *Rozsnyói Bányászati Múzeum Közleményeiben* 1985-ben a *Vývoj rozpojovania hornín v Gemeri* című írása jelent meg (*A kőzetjövésztés fejlődése Gömörben*).

Rendkívüli érdemei voltak *Batta Istvánnak* a művészettörténet és a bányászat művészi ábrázolása terén is különleges értékkel bíró táblakép, a *Szent Anna harmadmagával*, vagy ahogy latinul nevezik, a *Metercia* megmentésében és propagálásában. Az ismeretlen, L. A. monogrammű festő a keresztény vallás témáját ábrázolta a *Szentháromság* alakjának megjelenítésével, amelynek háttérében a korabeli bányászat és kohászat egyes munkafázisaiból láthatunk jeleneteket. A kép a rajta olvasható évszám tanúsága szerint 1513-

ban készült. A páratlan alkotás a *Mennybe fölvev Szűz Mária góti-kus püspöki templomban* látható *Rozsnyón*. A képen ábrázolt *Csen-gőbányában*, a csucsomi *Rozgang-hegy* nyugati oldalán hajdanán ezüst- és rézércet bányásztak.

A huszadik század 80-as éveinek elején a festmény a káptalani kápolna (kapitulská kaplnka) raktárhelyiségében kallódott, ahol *Batta István* rátalált. A mű akkor már igen elhanyagolt állapotban volt. 1985-1990 között *Batta István*, mint nyugdíjas, a *Rozsnyói Bányászati Múzeumban* tevékenykedett. Itt módjában állt levéltári és irodalmi forrásokhoz jutni, így önkéntesen vállalkozott ezek összegyűjtésére, és a táblakép minden vonatkozására részletes és elfogadható magyarázatot adott. A kutatáshoz nagymértékben felhasználta nyelvi tudását is (szlovák, latin, német, magyar és francia). A csaknem három éves intenzív kutatás eredménye a levéltárakban, könyvtárakban és a terepen kialakult egységes összefoglalás lett, amely a festményen ábrázolt személyeket és munkafolyamatokat reálisan értelmezte.

Ebben az időszakban – az akkori hivatalos ideológia szellemében – a kompetens személyeknek negatív volt a hozzáállása a festményhez a mű előterében ábrázolt vallási motívum miatt. Elutasították a festmény restaurálását is, ugyanúgy nem engedélyezték a vele foglalkozó tanulmányok megjelentetését sem. A magyar kollégáktól jött a segítség: 1987-ben *Miskolcon* megjelentették a táblaképpel foglalkozó magyar nyelvű előadás szövegét, amit 200 nyomtatott példányban *Batta István* rendelkezésére bocsájtottak. Ígéretet tettek egy kétnyelvű, szlovák-magyar kiadványra is, amit a szlovákiai illetékesek megint csak elutasítottak. Az előadás viszont megjelent a *Bányászati és Kohászati Lapok – Bányászat* című budapesti szakfolyóirat 1988. évi 6. számában. Végül az ismételt ösztönzésre a selmecebányai kollégák hozzájárulásával az előadás szövege szlovákul is napvilágot látott a *Szlovák Bányászati Múzeum Közleményeinek XIV.* kötetében *Selmecebányán*, 1989-ben. Ezek után a hatóságok végül engedélyezték a mű restaurálását a löcsei műteremben. Ehhez kikérték *Batta Istvántól* az eredeti kéziratot, és a munkába tanácsadóként is bevonták. Azt követően *Anna Svetková* akadémiai festőművész-restaurátor elkészítette a festmény

egyetlen másolatát, amely a *Rozsnyói Bányászati Múzeum* gyűjteményét gazdagította, és a bányászati-kohászati tárlatban került elhelyezésre.

A *Rozsnyói Meterciáról* tett észrevételek több helyen is megjelentek. *Batta István* a táblakép kutatásával bebizonyította, hogy az ábrázolt bányában ezüst- és rézércek termelése folyt, amelyeket a közeli kohótelepen dolgoztak fel, megcáfolva a több tanulmányban és szakkönyvben vélelmezett vasfeldolgozást a *Rozsnyói Meterciával* kapcsolatban, sajnálatosan még 2008-ban is.

„*Pista bácsi*”, ahogyan mindnyájan szólítottuk, megjelenésével, fellépésével, lebilincselő elbeszélő-képességével és sokoldalú, széleskörű ismereteivel, természetes méltóságával tiszteletre és megbecsülésre tett szert. Egész élete folyamán hű maradt a saját meggyőződéséhez. Eközben soha nem feledkezett meg a más nemzeti-ségű és hitvallású emberek iránti tiszteletről. Ebből a szempontból mintaképe lehetne sok kortársunknak is. Előrehaladott kora ellenére is hihetetlenül jó emlékezettel rendelkezett. Karizmatikus személyisége mindnyájunknak nagyon fog hiányozni, akik ismertük.

Utolsó Jó szerencsét!

(Fordította: *Horváth Pál, Bányászati Múzeum, Rozsnyó.*)

